

ЎЗБЕКИСТОН – РОССИЯ: САВДО ҲАЖМИ БАРҚАРОР ЎСИБ БОРАЁТГАНИ МАМНУНИЯТ БИЛАН ҚАЙД ЭТИЛДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Ҳукуматлараро комиссиянинг навбатдаги йиғилишида иштирок этиш учун мамлакатимизга келган Россия Федерацияси Ҳукумати Раисининг биринчи ўринбосари Денис Мантуров бошчилигидаги делегацияни қабул қилди.



Учрашувда Россиянинг Нижний Новгород ва Омск вилоятлари, Бошқирдистон ва Красноярск ўлкаси раҳбарлари ҳам иштирок этдилар.

Суҳбат аввалида юқори мартабали меҳмон давлатимиз раҳбарига Россия Президенти Владимир Путиннинг самимий саломи ва энг эзгу тилакларини етказди.

Олий даражадаги учрашувлар натижаларига кўра эришилган келишувларни қабул қилинган “йўл харитаси” асосида амалга оширилиши муҳокама қилинди.

Савдо ҳажми барқарор ўсиб бораётгани, саноат, энергетика, транспорт, металлургия, кимё ва бошқа соҳаларда қўшма лойиҳалар амалга оширилаётгани мамнуният билан қайд этилди.

Товар айирбошлаш суръатини сақлаб қолиш, иқтисодиётнинг устувор тармоқларида, жумладан, саноат зоналари доирасидаги кооперация лойиҳаларини жадаллаштириш, ҳудудлар ва бизнес даражасида фаол ҳамкорлик алоқаларини давом эттириш бўйича мувофиқлаштирилган чоралар кўриш муҳим экани таъкидланди.

Шу маънода, Тошкентда бўлиб ўтган Ҳукуматлараро комиссиянинг йиғилиши ва ишбилармонлик тadbирларининг натижалари юқори баҳоланди.

Шунингдек, учрашув доирасида Россиянинг етакчи компаниялари раҳбарлари Президентимизга ахборот технологиялари, энергетика, электротехника, машинасозлик, кимё, фармацевтика, тўқимачилик ва озиқ-овқат саноатида лойиҳаларни амалга ошириш бўйича аниқ режаларни тақдимот қилдилар.

ПРЕЗИДЕНТ ОЛИМПИАДАСИ ЎЙИНЛАРИНИНГ ҒОЛИБ ВА СОВРИНДОРЛАРИ ҲАМДА БАРЧА ИШТИРОКЧИЛАРИГА

Азиз фарзандларим!

Ҳурматли ота-оналар, устоз ва мураббийлар!

Аввало, барчангизни Ватанимиз ҳаётида ўчмас из қолдирган Президент Олимпиадаси ўйинларидаги муваффақиятли иштирокингиз билан чин қалбимдан самимий муборакбод этаман.

Албатта, саралаш босқичларида 100 мингдан зиёд ўғил-қизларимиз орасида ғолиб ва совриндор бўлган 3 минг нафарга яқин сиздек энг кучли ва навқирон спортчиларимизнинг муносиб иштироки туфайли бу мусобақалар Ўзбекистон спортини ноёб тизим бўлиб шаклланишини бутун чуқур мамнуният билан таъкидлашга ҳаққимиз.

Қарийб ўн кун давом этган қизгин ва мurosасиз беллашувларда эришилган ғалабалар, рекорд натижалар бу фикрни яққол исботлаб турибди.

Айниқса, оғир атлетикачи қизларимиз Шахноза Ҳайдарова, Моҳинур Эсонбоева, енгил атлетикачимиз Садафбону Нусратуллоева Ўзбекистон рекордини янгиллагани, юнон-рум кураши бўйича 17 ёшли Қамариддин Худойбергенов амалдаги Осие ва жаҳон чемпионларини, Комила Султанова, Умарали Абдужабборов, Мираслава Омельченко каби таъқвондочиларимиз эса мамлакат чемпионларидан устун келиб, энг юксак шохсупаларга кўтарилгани таҳсинга сазовордир.

Яна бир муҳим жиҳати — бундан тўрт йил олдин йўлга қўйилган “Беш ташаббус олимпиадаси” тизимида кашф этилган иқтидорли ёшларимиздан 23 нафари ушбу Олимпиаданинг ғолиб ва совриндорларига айланди.

Буларнинг барчаси Президент Олимпиадасининг ёшларимиз учун ғоят масъулиятли беллашувга айланиши ва ўзининг шонли анъаналарини шакллантира бошлаганини кўрсатади.

Аминман, спорт соҳасидаги илк қадамларини кадрдон маҳалласидан бошлаган, бутун ўз ҳудудининг шарафини дадил ҳимоя қилган бу фарзандларимиз келгусида жаҳон ареналарида Ватанимиз шухратини бутун дунёга тараннум этади.

Қадрли спортчи ёшлар!

Сизларнинг иштирокингизда бўлиб ўтган беллашувларни биз бутун халқимиз билан биргаликда катта қизиқиш ва ҳаяжон билан кузатиб, Янги Ўзбекистонда юксак салоҳиятли олимпиячи заҳиралари етишиб келаётганидан қалбимиз қувонч ва ифтихорга тўлди.

Мусобақанинг ғолиб ва совриндорлари, уларнинг ота-оналари ва мураббийларини алоҳида қутлаган ҳолда бир фикрни таъкидлаб айтмоқчиман. Аслида, бундай мусобақаларда иштирок этишнинг ўзи улкан бахт, улкан ютуқ, Чунки бу ўйинлар сизларнинг қалбингизга Олимпиада руҳи, Олимпиада ғояларини олиб киради, жаҳон ареналари сари дадил боришда катта тажриба ва маҳорат мактаби бўлиб хизмат қилади.

Ҳеч шубҳасиз, биз бу тизимни янада такомиллаштириб, унинг таркибига келгуси йилдан бошлаб, сув спорти, велоспорт, триатлон, қиличбозлик ва жамоавий спорт турларини ҳам киритамиз. Олимпиададаимизнинг ҳар бир босқичига халқаро спорт мезонлари тўлиқ татбиқ қилинади ва юқори маҳоратли спортчиларни тайёрлаш учун тренерларни замонавий методология ва ёндашувлар асосида ўқитиш тизими йўлга қўйилади.

Шунингдек, мусобақалар натижаларини очик ва шаффоф усулда баҳолаш учун ҳакамларнинг малакаси ошириб борилади, спорт турларидан келиб чиқиб, спорт мактаблари ва тўғарақлардаги шароитлар яхшиланади.

Ана шу ишларни амалга оширишда бу йилги мусобақаларда тўплаган билим ва тажрибангиз, амалий тақлифларингиз билан сизлар ҳам муносиб иштирок этасиз, деб ишонаман.

Фурсатдан фойдаланиб, мазкур беллашувларнинг саралаш ва финал босқичларини юксак даражада ташкил этган ҳудудларимиз, тегишли вазирилик ва идоралар раҳбарлари ҳамда мутасадди шахсларга, спорт федерациялари, олий ўқув юртлиари, техникум ва мактаблар жамоаларига, жонкуяр волонтерларимизга, ёшларимизни қўллаб-қувватлаб турган барча спорт мухлисларига, кўп миллатли халқимизга самимий миннатдорлик билдираман.

Сизлар бутун катта марраларни забт этдингиз. Олдингизда эса бундан ҳам юксак довоналар турибди.

Барчангизга келгуси мусобақаларда бундан ҳам ёрқин ғалаба ва натижалар ёр бўлишини тилайман.

Тинимсиз изланишдан, олға боришдан ҳеч қачон тўхтаманг, азиз фарзандларим!

ДАВЛАТ ИДОРАЛАРИ ВА ХАЛҚ ЎРТАСИДАГИ МУЛОҚОТ МЕХАНИЗМЛАРИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИЛАДИ

Президент Шавкат Мирзиёевга давлат идораларининг аҳоли билан коммуникацияси самарадорлигини оширишга қаратилган ишлар юзасидан ахборот берилди.

Мамлакатимизда давлат ва жамият ҳаётининг барча соҳаларида амалга оширилаётган кенг қўламли янгиланишлар жараёнида аҳоли мурожаатлари билан ишлаш тизимини ҳам такомиллаштириш, Халқ қабулхоналарининг имкониятларини кенгайтириш, фаолиятига замонавий ёндашувларни жорий этиш, жамоатчилик фикрини чуқурроқ ўрганиш ва қарорлар қабул қилишда уни инobatта олиш тобора долзарб аҳамиятга эга бўлиб бораётгани таъкидланди.

Аҳолининг қайиғи, эҳтиёжи ва орзу-интилишларини аниқ ҳамда тўлиқ ўрганишда замонавий, профессионал социология ва таҳлилий усуллардан фойдаланиш зарурлиги, бу ислохотлар нақадар самарали бўлаётгани ҳақида холис ахборот олиш ҳамда келгуси истиқболга мўлжалланган тараққиёт

дастурларини тўғри ишлаб чиқишнинг муҳим омили экани кўрсатиб ўтилди.

Президентимиз халқ билан мулоқот маданиятини изчил юксалтириш, фуқароларни эшитиш, уларнинг фикр-мулоҳазаларини инobatта олган ҳолда қарор қабул қилиш давлат идоралари фаолиятида бош мезон бўлиши шартлигини таъкидлади.

Фуқаролардан келиб тушаётган мурожаатларга нафақат тезкор жавоб бериш, балки уларни тизимли таҳлил қилиб, социологик тадқиқотлар натижалари билан солиштириш орқали тегишли ечимларни тақлиф қилиш, умуман, давлат ва жамият ўртасидаги мулоқот сифати ҳамда ишончини мустаҳкамлаш давлат ва бошқарув органлари, маҳаллий ижро этувчи

ҳокимият идораларининг асосий вазифаларидан бири экани яна бир бор кўрсатиб ўтилди.

Ҳокимият ва аҳоли ўртасидаги доимий мулоқотнинг институционал асосларини мустаҳкамлаб, янгича ёндашувларга асосланган замонавий моделини шакллантириш, уни жамоатчилик фикрини ўрганиш тизимига боғлаш муҳим экани қайд этилди.

Мутасаддиларга халқ билан мулоқот механизмларини янада такомиллаштириш, фуқароларнинг мурожаатлари билан ишлаш самарадорлигини ошириш юзасидан тегишли топшириқлар берилди.

КИМЁ САНОАТИ — МАМЛАКАТ ИҚТИСОДИЁТИНИНГ СТРАТЕГИК ТАРМОҒИ

Президент Шавкат Мирзиёев кимё саноатида ишлаб чиқариш ва экспортни ошириш ҳамда таннархни пасайтириш юзасидан тақдимот билан танишди.

Таъкидланганидек, мамлакатимизда кимё саноатини жадал ривожлантириш ва рақамлаштириш бўйича аниқ стратегия қабул қилинган. 2030 йилгача тармоқ ҳажмини камида икки баробарга ошириш, минерал ўғитлар ишлаб чиқаришини 1,5 баробарга кўпайтириш ва экспорт ҳажмини 1 миллиард долларга етказиш режалаштирилган.

Бугунги кунда тармоқда умумий қиймати 1 миллиард долларлик 21 та йирик лойиҳа амалга оширилмоқда, келгуси уч йил учун яна 4,5 миллиард долларлик ташаббуслар шакллантирилган.

Тақдимотда кимё саноатидаги йирик корхоналарда баъзи ишлаб чиқариш қувватларининг эскиргани оқибатида энергия харажатларининг юқорилиги ва рақобатбардошлик пастлиги кўрсатиб ўтилди. Масалан, азотли ўғитлар таннархининг 55 фоизгача қисми энергия харажатларига тўғри келмоқда.

Соҳада энергия тежамкор технологияларни жорий қилиш ва рақамлаштириш орқали харажатларни кескин қисқартириш зарурлиги кўрсатиб ўтилди.

Дунёда кимё маҳсулотларининг бозори тез суръатлар билан ўсиб бормоқда. Қўшни мамлакатларда 1 миллиард долларлик маҳсулотларга талаб ва логистика учун қулай шароитлар бўлса-да, мазкур салоҳиятдан етарлича фойдаланилмаётгани қайд этилди.

ПОЙТАХТДА ТРАНСПОРТ СОҲАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ЗАМОНАВИЙ ЁНДАШУВЛАР

Президент Шавкат Мирзиёев 3 декабрь куни Тошкентда транспорт бошқарувини такомиллаштириш ва тирбандликларнинг олдини олиш чораларига доир тақдимот билан танишди.

Кейинги йилларда пойтахтда жамоат транспортини ривожлантириш бўйича анча ишлар қилинди. Автобуслар парки икки баробарга кенгайтирилиб, уларнинг умумий сони 1,9 мингтага яқинлашди, қатнов интервали 30 дақиқадан 15 дақиқага қисқарди. Натижада автобуслардан фойдаланувчиларнинг сони кунлик 1,4 миллион нафарга етди.

Ер ости ва ер усти метрополитен линияларининг умумий узунлиги 70,5 километрга етказилиб, бекатлар сони 29 тадан 50 тагача ошди. Метро бир кунда 900 минг нафар йўловчига хизмат кўрсатмоқда.

Шаҳар кўчаларида ҳаракатни ташкил этишнинг техник ишлари қўламли кенгайиб, 2870 та белги алмаштирилди, 2770 та янги белги ва 55 та светофор ўрнатилди.

Шу билан бирга, аҳоли ва транспорт воситалари сонининг ўсиши, шаҳардаги иқтисодий жараёнлар натижасида йўл инфратузилмасига юклама кескин ортмоқда. Пойтахтнинг асосий транспорт йўлларида босим 2 баробар кўпайгани, кейинги йиллардаги 7-8 балли тирбандликлар одатий ҳолга айланиши кўрсатиб ўтилди. Жамоат

МАМЛАКАТИМИЗ ТАРАҚҚИЁТИ УЧУН ЎЗ ТАКЛИФИНГИЗНИ ЙЎЛЛАНГ!

Мамлакатни билимли, фидойи ва шижоатли инсонлар ривожлантиради. Ўзбекистонда барча ислохот ва режалар халқимизнинг талаб ва тақлифларига таянади.

Энди бунинг учун қулай имконият бор — “Келажак учун” форуми истиқболли ташаббуслар йўлланадиган очик мулоқот майдони. Ундан асосий мақсад соҳа ва ҳудудларни ривожлантиришга жамоатчиликни жалб этиш, аҳоли тақлифларини юзага чиқариш, ислохотларнинг халқчиллигини таъминлашдир.

Форум Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2025 йил 14 июлдаги “Ислохотларни амалга оширишда истиқболли ташаббусларни янада қўллаб-қувватлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”-ги фармонида мувофиқ ўтказилади.

Бунинг учун масъул ташкилотлар ҳамкорлигида тизим йўлга қўйилди, kelajakuchun.gov.uz крауд-платформаси ишга туширилди.

Форум 3 та босқичдан иборат. Биринчи босқичда ташаббускорлар, шу жумладан, хориждаги ватандошларимиз мазкур крауд-платформага кириб, One-ID орқали рўйхатдан ўтади. 5 та устувор йўналишдан бирини танлаб, тақлиф ва лойиҳалари мазмунини ёзади. Платформада ҳар бир фуқаро 5 тагача ташаббус йўллаши ҳамда жамоа бўлиб қатнашиши мумкин.

Давоми 2-бетда

ПОЙТАХТДА ТРАНСПОРТ СОҲАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ЗАМОНАВИЙ ЁНДАШУВЛАР

Бошланиши 1-бетда

Марказ интеллектуал транспорт тизимининг оператори ҳисобланади. Мазкур платформа камералар, датчиклар, GPS воситалари орқали йиғилган маълумотларни, хусусан, сунъий интеллектдан фойдаланган ҳолда таҳлил қилиб, тирбандликлар статистикасини юритиш ва уларни башорат қилиш, маршрутларни

оптималлаштириш, светофор фазаларини адаптив тарзда ўзгартириш, йўл-транспорт ҳодисалари рўй берган пайтда фавқулодда хизматларни чақириш каби имкониятларга эга бўлади.

Тизимнинг жорий қилиниши натижа-сида йўлларда транспорт ҳаракатининг ўртача вақти ва фавқулодда хизматлар-нинг ЙТҲ жойига етиб келиш вақти қисқариши, асосий йўллардаги тирбанд-

ликлар ҳамда йўл-транспорт ҳодисалари камайиши кутилмоқда.

Президентимиз тақлифларни маъ-қуллаб, пилот лойиҳани жорий йилнинг ўзидаёқ ишга тушириб, келгуси йиллар-да уни кенгайтириш, 2030 йилга қадар уни ҳудудлар билан интеграция қилиш-ни топширди.

ЎЗА

МАМЛАКАТИМИЗ ТАРАҚҚИЁТИ УЧУН ЎЗ ТАКЛИФИНГИЗНИ ЙЎЛЛАНГ!



Бошланиши 1-бетда

Иккинчи босқичда барча йўлланган ташаббуслар экспертлар томонидан ўрганиб чиқилади, уларнинг тавсияси асосида такомиллаштирилади. Якунда энг муҳим деб топилган ташаббус ва гоълар кейинги босқичга ўтади.

Учинчи босқичда муаллифлар ўз ташаббусларини Менторлар кенгаши экспертларига тақдимот қилади. Му-ҳокамаларда энг долзарб деб топилган

ЖИЗЗАХДА ЎСИШ ВА ЎЗГАРИШЛАР ДАВРИ

Жиззахга ташриф доирасида ўтказилган учрашув ва мулоқотлар юртимиз тараққиёти, айниқса, бу вилоятнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши учун жуда муҳим аҳамият касб этди. Президентимиз жойларда қилинаётган ишлар, инфратузилма лойиҳалари ҳамда аҳолининг кундалик муаммоларини ҳал этиш бўйича вазифаларни белгилаб берди.

Ташриф давомида давлатимиз раҳбари Жиззах шаҳридаги йирик инфратузилма лойиҳаларидан бири — янги транспорт узелини кўздан кечириб, унинг аҳамия-тини алоҳида таъкидлади. Мазкур лойи-ҳа доирасида 290 миллирд сўм маблағ йўналтирилиб, 700 метрли йўл ўтказгич ва 4 километрли янги автомобиль йўли қуриб битказилгани вилоят марказининг транспорт ҳаракатини энгиллаштиришда ҳал қилувчи омил бўлиши қайд этилди. Шунингдек, аҳолининг кундалик ҳаракат-ланиши, тез ёрдам машиналари юриши, умуман, қатновнинг сифатини яхшилашга хизмат қилади.

Давлатимиз раҳбарининг навбатдан ташқари сессия бошланишида “Биз олди-мизга юксак марраларни қўйиб, Янги Ўз-бекистонни барпо этиш йўлида астойдил меҳнат қилаймиз, янгиликлар яратаямиз ва натижаларга эришяймиз. Вилоятни қандай оғир шароитлардан олиб чиқадимиёни, Жиззахнинг ҳар бир туманида бўлаётган катта-катта ўзгаришларни, одамларнинг хурсандчилигини кўриб, жуда қувонаман ва фахрланаман”, деган ишонч сўзлари ҳеч



Эркин ХОЛМАТОВ,
Жиззах вилоти экология ва иқлим ўзгариши бошқармаси бошлиғи

иш ўринлари очиш, тадбиркорликни қўл-лаб-қувватлаш ва ижтимоий инфратузил-мани яхшилашга қаратилган аниқ режалар белгиланди. Ушбу вазифалар вилоятимиз-даги ислохотларнинг изчил давом этишига янги суръат бағишлайди.

Биз, феоалар Президентимизнинг ушбу топшириқларини ўз вақтида ва юксак масъулият билан бажаришга тай-ёрмиз. Юрт тараққиёти йўлида ҳар бир ташаббус, ҳар бир лойиҳа амалда самара бериши учун бутун куч ва салоҳиятимиз-ни сафарбар этамиз.



Минавар СОДИҚОВ,
тиббиёт фахрийси

Президентимиз ташрифи чоғида Жиз-зах вилоти кўп тармоқли тиббиёт мар-казини қўриб, соҳага сарфланган улкан инвестиция ва эътиборга яна бир бор ҳис этдим. Замонавий етти қаватли мажмуа кунига 400 нафаргача бемор қабул қила-ди, 344 ўринга эга, 100 миллирд сўмдан ортқ қийматдаги МРТ, МСКТ, лабора-тория ва жарроҳлик ускуналари билан жиҳозланган. Муҳими, поликлиникадан тортиб, кардиохирургия, нейрохирургия, офтальмология ва урологиягача — барча йўналишдаги хизматлар бир мажмуада жамланган.

ёки қўшни вилоятларга қатнаши 80 фоиз-га камаяди. Натижада халқнинг вақти, маблаг и тежаллади. Муҳими, турли сар-сонгарчиликлардан қутулади.

Тиббиёт кластери доирасида Қозон федерал университети билан узоқ муд-датли ҳамкорлик йўлга қўйилмоқда. Бу маҳаллий мутахасссларнинг малакасини ошириш, халқаро стандартларни ўрганиш, янги диагностика ва даволаш усулларини жорий этишга хизмат қилади. Президентимиз таъкидлаганидек, энди кадрлар тайёр-лашнинг ўзи ҳам янги босқичга чиқиши керак.

Давлатимиз раҳбари бемор учун асо-сий шифокорнинг билими, малакаси ва ҳалол хизмати эканига алоҳида уруғ бер-ди. Бу соҳа масъулари, мутахассслар учун устувор вазифани белгилаб беради-ган фикр бўлди. Дарҳақиқат, энг замона-вий биноларнинг ҳам қиймати сифатли хизмат билан ошади, мустаҳкамланади. Ҳа, тиббиётимиз одамларни рози қилади-ган халқчил тизимга айланиб бормоқда.

Президентимиз бошчилигидаги исло-хотлар Жиззах вилоти тиббиётини янги босқичга олиб чиқмоқда. Бир пайтлар орзу бўлган шароитлар бугун рўёбга чиқ-моқда. Энди энг катта вазифамиз ушбу имкониятлардан самарали фойдаланиб, халқимизга чин дилдан хизмат қилишдир.

Конституция — ҳуқуқий давлат кафолати

Янги ЎЗБЕКИСТОН: Янги суд тизими — янги тамойиллар



Холмўмин ЁДГОРОВ,
Ўзбекистон Республикаси
Судьялар олий кенгаши раиси

Янги Ўзбекистон суд тизимини тубдан демократлаштириш, бунда судлар фаолиятини ташкил этиш ва уни бошқариш, мустақиллигини амалда таъминлаш жараёнида судьялар ҳамжамияти органларининг фаол иштирокига алоҳида аҳамият қаратилаётгани замирида катта мақсад бор. Бунда судни бугунги кундаги шиддатли ислохотлар талабларига мослаштириш орқали ҳар қандай ҳолатда адолатни қарор топтиришга қодир бўлган одил судлов тизимини шакллантириш масаласи турибди.

Ривожланган демократик мамлакатлар тажрибаси ва бу борадаги халқаро ҳужжатларда белгиланган тамойиллардан келиб чиқиб айтиш мумкинки, суд ҳокимиятининг чинакам мус-тақиллигини амалда таъминлашнинг асосий қафолатларидан бири самарали фаолият юрита-диган судьялар ҳамжамияти органлари ҳисоб-ланади.

БМТнинг Суд органлари мустақиллигига оид асосий принципларида судьялар ўз ман-фаатларини ҳимоя қилиш, касбий тайёргарли-гини ошириш ва мустақиллигини сақлаш мақ-садида судьялар бирлашмаларини ёки бошқа ташкилотларни ташкил этиши ва уларга кири-ши мумкинлиги қайд этилган.

Президентимиз 2021 йил 22 февралда БМТ-нинг Инсон ҳуқуқлари бўйича кенгаши 46-сессияда судьялар кенгашлири фаолиятини янада такомиллаштиришга қаратилган гоъ ва ташаббусларни илгари сурган эди.



УШБУ МАҚОЛАНИ ҚОРАҚАЛПОҚ ТИЛИДА ХАМ ЎҚИШ УЧУН QR-КОДНИ СКАНЕР ҚИЛИНГ!



судьялик қасамёди ва судьялар одоб-ахлоқи қондаларига рия этилиши устидан назорат қилиш борасидаги фаолиятида ҳам сезиларли ўзгаришлар кузатилди.

Лексин сўнгги йиллардаги ислохотлар дина-микаси одил судлов тизимида судьялар ҳамжа-мияти органлари фаолияти самарадорлигини ошириш, уларнинг ўрни ва роли, амалий аҳа-миятини кучайтириш заруратини вужудга кел-тирмоқда.

Мана шу ҳаётин заруратдан келиб чиқиб, Президентимизнинг шу йил 24 ноябрдаги “Судьялар ҳамжамияти органлари фаолияти-нинг самарадорлиги ва очкилгини ошириш ҳамда суд мустақиллиги қафолатларини янада кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармонида қатор янги вазифалар белгиланди.

Судьялар ҳамжамияти органлари орасида Судьялар олий кенгаши фаолият мезонлари, мақсад ва вазифалари нўқтаи назаридан ни-ҳоятда муҳим ўрин тутди. Кенгаш конститу-циявий қоидага мувофиқ, судьялар корпусини шакллантиради ҳамда суд ҳокимияти муста-қиллиги принципага рия этилишини таъмин-лайди. Шунингдек, судьяларнинг мустақиллиги ва дахлсизлигини таъминлаш, коррупциявий ҳолатларнинг барвақт олдини олиш ҳамда суд-ларни молиялаштиришда иштирок этиш каби вазифаларни амалга оширишда асосий ролни бажаради.

Фармоннинг амалий аҳамияти шундаки, у мана шундай муҳим вазифа ва ваколатларга эга бўлган кенгаш фаолиятини умумэтироф этил-ган халқаро норма ва принциплар асосида таш-килий ва институционал жиҳатдан янада тако-миллаштиришга ҳуқуқий асос бўлади.

Ҳужжатда назарда тутилган судьяларни навбатдаги ўн йиллик муддатта тайинлаш (сайлаш) тартибни бекор қилиб, судьялик лавозимларига номзодларни дастлаб беш йил муддатга, кейинчалик муддатсиз даврга тайинлаш (сайлаш) тартиби ўрнатилиши.

биринчидан, судьяларнинг мустақиллиги ва дахлсизлиги қафолатларининг ҳуқуқий асосла-рини такомиллаштиришга хизмат қилади;

иккинчидан, одил судловга оид халқаро та-лаб ва стандартларда белгиланган судьялар-нинг алмаштирилмаслиги принципи таъмин-ланишига олиб келади;

учинчидан, судьялар судьялик фаолиятини амалга оширишда барча тузилмалар ва ман-сабдор шахсларнинг маъмурий буйруқбозлик-ларидан холи бўлишини таъминлайди.

Бир сўз билан ифодалаганда, судьяни про-фессинал фаолиятида одил судловни тўла-қонли амалга ошириш учун турли ички ва ташқи таъсирлардан холи қилиб, унинг муста-қиллиги ва дахлсизлигини таъминлайди. Пи-ровардида судьянинг ўз ишига нисбатан ички ишончи мустаҳкамланишига ижобий таъсир кўрсатади.

Илгор хорижий тажрибаларга кўра, аксарият давлатларда судьялар муддатсиз даврга тайин-ланиши боис, ушбу принцип орқали судьялар-нинг пенсия ёшига еттунига қадар ваколатини асоссиз тўхтатиш, муддатидан илгари тугатиш, бошқа лавозимга ўтказиш, қайта тайинлаш бў-йича муайян чекловлар белгиланган.

Шунингдек, айрим халқаро стандартларда назарда тутилган судьянинг алмаштирилмасли-ги тамойили судьялик ваколати муддатининг

Шубҳасиз, судья маънавиятининг энг муҳим категорияларини белгилаш ва уларни миллий қонунчиликка сингдириш одил судловнинг маъ-навий-ахлоқий ва ҳуқуқий асосларини такомил-лаштиришга олиб келади. Бу эса, ўз навбатида, одил судловнинг сифати ва самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Шубу нормаларнинг миллий қонунчиликда акс эттирилиши Судьялар ахлоқининг Бангалор принциплари учинчи тамойили — “ҳалоллик ва виждонлилик судья ўз мажбуриятларини ло-зим даражада бажаришининг зарур шартлари” имплементациясини таъминлайди. Зеро, одил судлов маънавий-ахлоқий асосларининг мустақ-кам пойдеворини ҳам судьянинг “ҳалоллиги”, “касбий лаёқатлилиги”, “судьялик одоби қонда-ларига рия этиш” сингари муҳим тушунчалар ташкил этади.

Мазкур тушунчаларнинг аниқ мезонлари қо-нунчиликка киритилиши судьялик касби талаб қилидиган вазифасига содиқлики келтириб чиқариб, унинг жамият олдидаги мажбуриятла-рини оширади. Судьянинг ўз хизмат вазифаси ҳамда одамлар тақдирига муносабатини ўзгар-тириб, тизимда коррупция ҳолатларининг олди олинишига эришилади.

Кенгаш таркибини шакллантириш тартиби судьялар ҳамжамияти органлари иштирокини ошириш орқали янада такомиллаштирилади. Жумладан, кенгашнинг доимий асосида фао-лият юритувчи судьялари лавозимига номзод-лар тегишли суд судьялари малака ҳайъатлари томонидан тавсия этилади. Бунда кенгашнинг доимий асосида фаолият юритувчи судьялари лавозимига, қоида тарикасида, судья сифатида камида 7 йил ишлаган судьялар номзоди кўрсат-илиши мумкинлиги тўғрисидаги янги тартиб ўрнатилиши, амалдаги қонун ҳужжатларидаги бўшлиқ — кенгаш раисининг аъзоларни қан-дай мезонлар асосида танлашига аниқлик ки-ритади.

Бу нормалар кенгаш таркибини шакллан-тириш билан боғлиқ қатор халқаро стандар-тлар ва самарали концептуал моделлар қонда-ларига ҳамоҳанг. Инсон ҳуқуқлари бўйича Европа суд қарорига кўра, суднинг муста-қиллигини баҳолашда судьялар кенгашига судьяларни тайинлаш тартиби, хусусан, та-йинлашни амалга оширувчи органларнинг характери суднинг ўзини ўзи бошқарувида долзарбдир. Бунинг учун сиёсий органлар таъсирини камайтириш мақсадида суд кор-пуси мустақил равишда ўз вакилларини кен-гашга сайлаши муҳимдир. Венеция комис-сиясининг таъкидлашича, муайян судьялар кенгаши таркиби бир-биридан фарқ қилиши мумкин, бироқ умумий талабга кўра, унинг камида ярм ўз ҳамкасблари сайлаган судья-лардан ташкил топиши лозим.

Судьялар орасидан кенгаш аъзолигига номзодлар Украинада судьялар сьезди, Лит-вада судьяларнинг умумий мажлиси, Грузия-да судьяларнинг ўзини ўзи бошқариш органи томонидан сайланади.

Қайд этилганларга кўра, қонунда кен-гаш аъзосига нисбатан талабларни белгилаш, аъзоликка номзод тегишли судьяларнинг ма-лака ҳайъатлари томонидан кенгашга тақдим этилиши ва муносив деб топилган муқобиллик асосидаги номзодлар Ўзбекистон Республикаси Президентига тавсия этилиши тартиби муҳим ҳисобланади.

Фармонда белгиланган вазифалар ижроси, хусусан, кенгаш аъзоларини танлаш мезонла-рининг қонунчиликда аниқ назарда тутил-ши номзодларнинг объектив, шаффоф ҳамда адолатли танланишини таъминлашга хизмат қилади.

Судьялар ҳамжамияти органлари фаолияти самарадорлигини оширишга қаратилган нав-батдаги янги демократик тамойил бевосита судьялар малака ҳайъатлари ҳамда судьялар олий малака ҳайъатларига қўшимча ваколатлар берилиши билан боғлиқ. Яъни Судьялар олий кенгашнинг судьялик лавозимларига номзод-лар бўйича хулосалар қўйидаги судьялар ҳам-жамияти органлари томонидан тақдим этили-шини назарда тутди:

— судьялар малака ҳайъатлари — ҳарбий судлар, Қорақалпоғистон Республикаси, ви-лоятлар ва Тошкент шаҳри судлари, Қорақал-поғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри маъмурий судлари судьялари, ҳудудий ҳарбий судлар, туманлараро, туман, шаҳар суд-лари раислари, раис ўринбосарлари ва судья-лари лавозимларига номзодлар бўйича;

— Судьялар олий малака ҳайъати — Олий суд судьялари, Қорақалпоғистон Рес-публикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри судлари, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри маъмурий су-дларини раислари ва раис ўринбосарлари ла-возимларига номзодлар бўйича янги тартиб ўрнатишмоқда.

Мазкур нормалар судьялар ҳамжамияти ор-ганлари жамоатчилик асосида фаолият юрита-диган судьялар малака ҳайъатлари ва судьялар олий малака ҳайъатлари зиммасига юклатилган вазифаларнинг бажарилиши учун уларнинг масъулиятини оширади.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, фармон-да белгиланган янги демократик тамойиллар судьялар ҳамжамияти органлари фаолияти самарадорлигини ошириш орқали уларнинг ўз вазифаларини бажариш жараёнида давлат ор-ганлари, бошқа ташкилотлар, мансабдор шахс-лар, фуқаролик жамияти институтлари ишти-роки ва аралашувини кескин камайтиришга олиб келади.

Натижада судьялар ҳамжамияти орган-лари ва унинг муайян тузилмалари ўзининг энг муҳим фундаментал функциясини — судьяларнинг манфаатларини тўлақонли ифо-далаш имконини ошириб, янги Ўзбекистоннинг стратегик мақсади — жамият ҳаётида адолат ўрнатилишининг ҳуқуқий асосларини мустақ-камлайди.

Конституция — инсон қадри, эркинлик, тенглик ва адолат гарови!

ҚАЁТИМИЗ, ТАФАККУРИМИЗ, ИНСОНИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИ ЯНГИЛАЁТГАН ХАЛҚ ИРОДАСИ ИФОДАСИ

Алишер Навоийнинг “Подшоҳнинг суврати қонун, қонуннинг руҳи адолатдир. Адолат мамлакат раванқининг бош мезонидир”, Форобийнинг “Қонун адолатга хизмат қилса, жамиятни саодатга етаклайди”, Абу Али ибн Синонинг “Адолат ҳар қандай олий ҳужжатнинг руҳидир” деган ҳаётий сўзлари давлатчилик тараққиётида қонун устуворлиги, Конституциянинг нечоғлиқ улкан аҳамият касб этгани инъикосидир.



Мирзаюсуп РУСТАМБОВЕВ,
Ўзбекистон Республикасида
хизмат кўрсатган юрист,
Конституциявий комиссия аъзоси

Халқимизнинг хоҳиш-иродаси, сиёсий маданияти ва ташаббускорлиги махсули бўлган янги тахрирдаги Конституциямиз қабул қилинганига икки йилдан ошди. Аҳамиятли жиҳати, унга киритилган ҳар бир ўзгариш ва қўшимчалар ўтган вақт давомида амалий ифодасини кўрсатиб, ҳаётий эҳтиёж ва муаммоларга мустаҳкам ҳуқуқий ечим бўлмоқда, бугунги тезкор ўзгаришлар, глобал тенденциялар ва халқимизнинг озу-истакларини ўзида муҷассам этиб, мамлакатимизнинг тараққиёт суръатига муносиб ҳуқуқий пойдевор вазифасини ўтамоқда.

Ўзбекистон Президентининг “Бугун биз тарихнинг янада масъулиятли ва ҳал қилувчи палласида туримиз. Мамлакатимиз тараққиётида мутлақо янги даврга қадам қўймоқдамиз. Чунки янгиланган Конституциямизни қабул қилиш билан биз Учинчи Ренессанс учун ҳуқуқий



пойдевор яратдик” деган фикрлари ҳам Бош қонунимиз ҳозирги ва келажак авлод олдидаги зарур ва ҳаётий ҳужжат экани белгисидир.

Шу жиҳатдан янги Ўзбекистондаги кенг қўламли ислохотлар, инсон қадрини улуглашга қаратилган ғоялар ва янгиланши руҳининг амалда намоён бўлаётгани мамлакат тараққиётида мутлақо янги босқични бошлаб берди. Ушбу жараёнда янги тахрирдаги Конституция давлатнинг асосий қонуни сифатида замон талабларига мос ҳолда жамият ривожининг табиий ва ҳаётий заруратига айланди.

Конституция муқаддимасида уни давлатчилигимиз ривожининг 3000 йилдан зиёд тарихий тажрибасига, шунингдек, жаҳон цивилизациясига бекиёс ҳисса қўшган буюк аждодларимизнинг илмий, маданий ва маънавий меросига таяниб қабул қилганимиз ёзиб қўйилган. Жорий йилда Самарқанд шаҳрида ўтказилган ЮНЕСКОнинг 43-сессияси доирасидаги халқаро анжуманда Самарқанд тарихи қайта баҳолангани, илмий далиллар ва археологик топилмаларга асосланган хулосага кўра, шаҳарнинг тарихи илгари айтилгандек 2750 йил эмас, балки 3000 йилдан ҳам қадимроқ экани тасдиқлангани ҳамда дунё маданияти маркази сифатида яна бир бор тан олинishi юқоридаги фикрларнинг амалий ифодасидир.

Янги тахрирдаги Конституцияда давлатнинг ижтимоий соҳадиги мажбуриятлари билан боғлиқ нормалар 3 баробар қўпайтирилди. Шунга мувофиқ ижтимоий давлат моделини амалга ошириш механизмлари изчил таътиб этилмоқда. Бу борада “Инсон қадри учун” тамойили устувор бўлган, ижтимоий адолат таъминланган, аҳолининг эҳтиёжманд қатламлари самарали ҳимоя қилинган, камбағалликни минимум даражага туширишга эришилётган ижтимоий давлат барпо этиш йўлида тизимли ишлар қилинмоқда.

Маълумотларга кўра, 2015 йилдан буён дунёда глобал иқтисодий ўсish суръати ўртача

3 фоизни ташкил этиб, олдинги ўн йилликка нисбатан секилилаши кузатишмоқда. Агар беш йил олдин дунёда 650 миллион киши камбағалликда яшаган бўлса, бугун уларнинг сони 800 миллиондан ошди. Шу боис, 2030 йилгача глобал миқёсда камбағалликка барҳам бериш БМТ Барқарор ривожланиш мақсадларининг биринчиси сифатида белгиланган.

Жаҳонда шундай тенденция кузатилаётган бир шароитда мамлакатимизда камбағалликни камайтириш борасидаги ислохотлар самара бера бошлагани қувонарли. Аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлаш энг муҳим вазифа сифатида белгиланиб, бу борада шарт-шароит яратиш, айниқса, муҳтож қатламга мақсадли кўмак беришга алоҳида эътибор қaratилмоқда. Зеро, буюк аллома Баҳоуддин Нақшбанднинг “*Пешов бўлсанг, халқнинг оғирини кўтар. Шу билан давлатнинг руҳи тирик бўлади*”, деган сўзлари ҳаётий ҳақиқатдир.

Биргина мисол, охириги йилларда юртимизда камбағаллик даражаси 35 фоиздан 6,6 фоизгача қисқартирилгани, яъни 7,5 миллион киши камбағалликдан чиқарилгани ҳамда бу борадаги ислохотларнинг изчил давом эттирилаётгани ижтимоий давлат тамойилининг амалий натижаси бўлмоқда. Шу билан бирга, охириги 7-8 йилда иқтисодиётимиз 2 карра ўсгани, жорий йил якуни бўйича аҳоли жори бошига даромад 3500 долларга етиши бу борада муҳим омилдир.

Бугун мамлакатимизда 667 мингдан зиёд кам таъминланган оилага болалар нафасиси ва моддий ёрдам учун 3 миллиард сўм, 245 мингдан ортиқ оилага электр энергияси ва табиий газ компенсацияси учун 40 миллиард сўм, 9500 га яқин оилага ҳомиладорлик ва туғиш нафасиси учун 24 миллиард сўмдан зиёд маблағ ажратилгани ижтимоий ҳимоянинг амалий натижаларидир. Шу билан бирга, ногиронлиги бўлган шахслар, ўзгалар парварishiга муҳтож якка-ёлғиз ҳамда ёлғиз яшайдиган кексаларга тизимли кўмак берилмоқда.

Имконияти чекланган аҳолининг камбағалликка тушиб қолиши эҳтимоли юқори-

япти. Жорий йил бошидан буён стартапларга 270 миллион доллар ёки ўтган йилгига нисбатан 4 баробар кўп хорижий инвестиция киритилди. Бу йўналишдаги ишлар янада кучайтирилиб, биргина Жаҳон банки билан ҳамкорликда қиймати 100 миллион долларлик янги лойиҳалар пакети амалга оширилмоқда.

Янги тахрирдаги Конституцияда таълимга оид нормаларнинг кенгайishi ва тақомиллаштирилиши таълим имкониятлари, ижтимоий адолат ҳамда келажакка инвестициянинг конституциявий кафолати сифатида ҳар бир фуқаро, жумладан, кам таъминланган ёшларга таълим олиш имкониятини оширгани, ўқитиш сифати ва илмий салоҳиятини ривожлантиришга замин яратгани билан аҳамиятлидир. Зеро, дунёда таълим олиш, илм-фан инфратузилмасини яхшилашга эҳтиёж ҳар қачонгидан юқори. Халқаро экспертларнинг ҳисоб-китобига кўра, жаҳонда саводсизликнинг йиллик иқтисодий зарари 1,4 триллион АҚШ долларини ташкил этади. Бу эса келажакда мамлакатлар тараққиётига ўнганмас салбий таъсир кўрсатиши кундай равшан.

Шундан келиб чиққан ҳолда, мамлакатимиз етакчиси Президентлик фаолиятининг дастлабки давридан бошлаб барча учун таълим имкониятларини кенгайтиришни ижтимоий муаммоларни ҳал қилишнинг энг самарали йўли сифатида белгиллаб берди. Натижада узлуқсиз таълим тизимига эътибор тубдан ўзгариб, бу борада янги давр бошланди. Ўтган саккиз йилда қарийб 500 та янги умумтаълим мактаби барпо этилгани, олий ўқув юртилари сони 77 тадан 202 тага, талабалар сони эса 250 мингдан 1,5 миллионга етгани, Президент мактаблари, буюк олим ва мутафаккирлар номи билан аталадиган ихтисослаштирилган мактаблар фаолият юритагани бу борадаги муҳим натижалардир.

Кейинги саккиз йилда юртимизда таълим ва илм-фан учун харажатлар 6 карра оширилиб, 378 триллион сўмни ташкил этгани, юзлаб янги боғчалар, мактаб, техникум ва олий-гоҳлар қурилгани, таълим ва илм даргоҳларини замон талаблари асосида жиҳозлаш, устоз ва мураббийларнинг меҳнатини муносиб қадрлашга қаратилган дастурлар, қисқача айтганда, масъулиятли ва машаққатли меҳнат асосида бу кўрсаткичга эришилипти. Мамлакатимизда қисқа муддатда боғчалар сони 5200 дан 38 минггага, қамров даражаси 27 фоиздан 78 фоизга етказилгани, тарбиячилар маоши мактаб ўқитувчилари ойлигига тенглаштирилгани, ушбу муассасалардаги раҳбар ва педагоглар маоши қарийб 2 баробар оширилгани таъкидлаш лозим.

Шу билан бирга, олий таълим тизимида ҳам туб ислохотлар амалга оширилиб, миқдор ва сифат жиҳатидан илгари кузатилмаган иқобий кўрсаткичлар қайд этилмоқда. Миллий статистика қўмитаси маълумотига кўра, 2024/2025 ўқув йили бошида 18-23 ёшли аҳолини олий таълимга қамраб олиш кўрсаткичи 47,7 фоизга етган. Ваҳоланки, ушбу кўрсаткич 2014 йилда 6,8 фоизни, 2015 йилда эса 7 фоизни ташкил қилган.

2025 йилда Ўзбекистондаги 23 та олий таълим муассасаси QS (Quacquarelli Symonds) халқаро рейтингининг Марказий Осиёдаги нуфузли университетлари рўйхатидан ўрин олган бўлса, Times Higher Education Impact Rankings натижаларига кўра, 2024 йилда юртимиздаги 53 та ОИМ ушбу глобал рейтингга киритилди ва улардан 7 таси етакчи 1000 та олий таълим муассасаси қаторидан жой олди.

Хорижий ёшларнинг ҳам Ўзбекистондаги олий таълим муассасаларида ўқишга қизиқиши ортмоқда. Биргина мисол: 2024 йилда Ўзбекистондаги олий таълим муассасаларида тахсил олаётган чет эллик талабалар сони 12,5 мингни ташкил қилди ва бу 2017/2018 ўқув йилдагига нисбатан 9,6 баробар кўп кўрсаткич демакдир.

Талабалар учун яратилаётган шарт-шароитлар ҳам сифат босқичига кириб бормоқда. Хусусан, 2024 йилнинг ўзида 27,3 минг ўринли талабалар турар жойи барпо этилгани ҳамда ётоқхонага жойлашиш тизими тўлиқ рақамлаштирилгани ҳам салмоқли амалий натижалардан.

Албатта, мазкур рақамлар Конституциямизда таълим учун кафолатланган ҳуқуқлар самарасидир. Шу билан бирга, дуал таълимнинг кенг жорий этилиши, масофавий таълимнинг йўлга қўйилиши, шунингдек, олий таълим муассасаларига академик ва молиявий мустақиллик берилаётгани ўқитиш сифати ошишига самарали таъсир ўтказаяпти.

ЮНЕСКО статистика институти маълумотларига кўра, жаҳонда илмий ва маданий муассасалар раҳбарларининг 25 фоизи, таълим соҳаси бошқарувчиларининг 30 фоизи, таълиқчиларининг 33 фоизи хотин-қизлардир. Бу эса аёллар ҳуқуқларини таъминлашда тенгсизлик ҳамон сақланиб қолаётганини тасдиқлайди.

Шу жиҳатдан хотин-қизларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини тўлиқ таъминлаш, уларнинг



қадр-қимматини улуглаш янги Ўзбекистоннинг давлат сиёсатида етакчи ўринга қўйилмоқда. Шундан келиб чиққан ҳолда, хотин-қизларнинг турли соҳа ва тармоқларда Ватанимизнинг жадал тараққиёти учун муносиб ҳисса қўшаётгани алоҳида эътирофга сазовордир. Масалан, 2017 йилда бошқарув соҳасида хотин-қизлар улуши ўртача 20 фоизни ташкил этган бўлса, ҳозирда бу рақам 35 фоизга етди. Ҳозир Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатларининг 38 фоизини, Сенат аъзоларининг 27 фоизини аёллар ташкил этмоқда.

Айниқса, хотин-қизларнинг олий таълимга қамровини ошириш йўлидаги сайё-ҳаракатлар натижасида юртимиздаги олий таълим муассасалари талабаларининг 52 фоиздан ортигини хотин-қизлар ташкил этмоқда. 2024 йилда магистратурада ўқийтган 15 мингта яқин хотин-қизнинг 100 миллиард сўмга яқин контракт пули тўлаб берилди.

Ҳозир 6200 дан ортиқ хотин-қиз илмий фаолият билан шуғулланаётгани, илмий ишланмаларнинг 25 фоизини оlima аёлларимиз яратаятгани ҳам жамиятда уларнинг ўрни мустаҳкамланиб бораётганидан далолат беради. Улар орасида халқаро даражада эътироф этилаётган илм-фан вакилларининг борлиги барчамизга кескиз фaҳр-ифтиҳор бағишлайди, ёшларимизни янгидан янги ютуқларга ундайди.

Янги тахрирдаги Конституцияда инсон ҳуқуқ ва эркинликлари, ҳуқуқни қўллаш амалиёти билан боғлиқ қатор нормалар ҳаётда ўзининг амалий ифодасини топмоқда. Бу борада қуйидагиларни алоҳида қайд этиш мақсадга мувофиқ.

Биринчидан, Бош қонунимиздаги “Ўзбекистон Республикаси Конституцияси мамлакатнинг бутун ҳудудида олий юридик кучга эга, тўғридан тўғри амал қилади ва ягона ҳуқуқий маконнинг асосини ташкил этади” деган нормадан келиб чиққан ҳолда давлат органлари, айниқса, судлар томо-



нидан янги тахрирдаги Конституцияни бевосита қўллаган ҳолда қарорлар қабул қилиш амалиёти жорий этилди. Хусусан, суд амалиёти таҳлилга кўра, жиноят ишлари бўйича судлар ҳужжатларида 2023 йилга нисбатан 4,8 баравар кўп, фуқаролик ишлари бўйича судлар — 5,6 баравар кўп, иқтисодий ишлар бўйича судлар — 13,6 баравар кўп ҳамда маъмурий ишлар бўйича судлар 13 баравар кўп Конституция ва унинг моддаларига тўғридан тўғри ҳавола қилган.

Иккинчидан, Конституцияда инсон билан давлат органларининг ўзаро муносабатларида юзага келадиган қонунчиликдаги барча зиддият ва ноаниқликлар инсон фой-

дасига тақдир этилиши белгиланган. Мазкур норма ҳам инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишга тўғридан тўғри таъсир кўрсатади. Бу борада давлат органлари ва ташкилотларида манфаатлар тўқнашувини аниқлаш, олдини олиш ва бу борада самарали назорат тизимини ўрнатишга қаратилган “Манфаатлар тўқнашуви тўғрисида”ги қонун ижросини самарали ташкил этиш бўйича Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори қабул қилинди.

Учинчидан, инсоннинг Конституция ва қонунларда мустаҳкамланган ҳуқуқ ва эркинликлари, шаъни ва қадр-қиммати дахлсизлиги, шахсининг судлангани унинг қариндошлари ҳуқуқларини чеклаш учун асос бўлиши мумкин эмаслигига оид кафолатлар кучайтирилди. Хусусан, қариндошининг судлангани ва бундан келиб чиқадиган ҳуқуқий оқибатлар давлат фуқаролик хизматида қабул қилиш ва уни ўтатиш чоғида фуқаролар ҳуқуқларини чеклаш учун асос бўлмаслиги белгиланди.

Тўртинчидан, болалар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, уларга нисбатан оилавий зўравонлик содир этганлик учун жавобгарлик қучайтирилиши, шунингдек, “Болаларни зўравонлиқнинг барча шаклларида ҳимоя қилиш тўғрисида”ги қонун қабул қилиниши ҳам Конституцияда боланинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш ҳамда ҳимоя қилиш бўйича давлатнинг зиммасидаги мажбуриятини таъминлайди.

Бешинчидан, Конституциямизга мувофиқ, озолиқдан маҳрум этилган шахслар ҳуқуқларини кафолатлаш мақсадида уларнинг Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари ва Бола ҳуқуқлари бўйича вакилларига, инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилувчи халқаро органларга мурожаат қилиш, оғир ва ўта оғир жиноятлар содир этгани учун озолиқдан маҳрум этилган маҳкумларнинг сийлов ва референдумда иштирок этиш ҳуқуқлари

Камбағал оилалар реестрига киритилган оила аъзоси учун ижтимоий солиқ 3 йил мобайнида 1 фоиз ставкада тўланиши белгиланди.

Еттинчидан, янги тахрирдаги Конституцияда ҳар кимнинг соғлигини сақлаш ва малакали тиббий хизматдан фойдаланиш ҳуқуқи кафолатланган, давлат соғлиқни сақлаш тизими, тиббий сугуртани ривожлантириш чораларини кўриши мустаҳкамланган.

Шу мақсадда сўнгги йилларда биргина тиббиёт соҳасига 230 триллион сўм йўналтирилиб, жойларда 187 та янги поликлиника ва шифохона ишга туширилди, 1244 таси реконструкция қилиниб, жиҳозланди. Натижада тиббий тиббиёт муассасалари қуввати 60 фоиз ошиб, тиббий хизмат аҳолига анча яқинлашди. Илгари асосан пойтахтда бажарилган юқори технологик ва диагностика-даволаш усуллари 400 дан ортиғи ҳудудларда амалга оширилмоқда. Бирламчи тиббий-санитария ёрдами бўйича халқаро таърибга асосланган янги модель жорий этилмоқда. Қисқа муддатда ҳудудларда 490 та муассаса қайта ташкил этилиб, юридик мақомга эга бўлган 350 та мустақил оилавий поликлиника фаолияти йўлга қўйилди.

Пироваддада мамлакатининг аҳолисининг турмуш шароити яхшиланиб, юртимизда ўртача умр давомийлиги эркаклар ўртасида 71 дан 73 ёшга, хотин-қизлар орасида эса 76 дан 77,5 ёшга узайди.

Муқаддима қисмида янги тахрирдаги Конституция Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамияти, энг аввало, қўшни давлатлар билан дўстона муносабатларини ҳамкорлик, ўзаро қўллаб-қувватлаш, тинчлик ва тотувлик асосида мустаҳкамлаш ҳамда ривожлантиришга интилган ҳолда қабул қилингани қайд этилган.

Шу билан бирга, халқаро муносабатларнинг тўла ҳуқуқли субъекти сифатида Ўзбекистон чет давлатлар ва халқаро ташкилотлар билан икки ва кўп томонлама муносабатларини ҳар тарафлама ривожлантиришга қаратилган тинчликсевар ташқи сиёсат юритиши белгиллаб қўйилган. Бу жиҳатдан кейинги йилларда мамлакатимиз ташаббуси билан БМТ Бош Ассамблеясининг 13 та резолюцияси қабул қилинди. Ўзбекистон ЭКОСОС, Инсон ҳуқуқлари бўйича қўмита, Статистика комиссияси каби нуфузли тузилмаларга аъзо этиб сайланди.

Жорий йилнинг ўзида Ўзбекистон Республикаси ва Европа Иттифоқи ўртасида Кенгайтирилган шериклик ва ҳамкорлик тўғрисида тарихий битим имзоланди. Пойтахтимизда ўтказилган Марказий Осиё давлатлари раҳбарларининг еттинчи Маслаҳат учрашуви минтақа мамлакатлари билан ҳамкорлигини янги босқичга кўтарди. Шу билан бирга, “Марказий Осиё плас” форматидagi муносабатлар кучайди. Минтақаси нуфузли халқаро майдонларда ягона позицияни намоён этмоқда.

Конституциямиз янги Ўзбекистоннинг ҳуқуқий асосини мустаҳкамлайди ва мамлакатнинг демократик ривожланиши, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашда асосий ҳужжат сифатида хизмат қилади. Янги тахрирдаги Конституция аҳолининг давлат ҳаётидаги иштирокчини қучайтириш, инсон ҳуқуқларини таъминлаш ва ижтимоий адолатни ҳимоя қилишда асосий механизм бўлиб хизмат қилади. Бу эса барқарор тараққиёт ва ижтимоий ҳамжиҳатликни мустаҳкамлашда муҳим аҳамият касб этади.

Жараён

Иқтисодий муносабатлар ҳамда ривожланишларнинг бир учи ташқи сармоя — инвестицияларга бориб тақалади. Кўплаб мамлакатлар тажрибасида шундай, инвестициялар иқтисодиётни ҳаракатлантирувчи асосий кучга айланган. Ҳар қайси соҳада ташқи сармоя улушининг ортиши ривожланиш тенденциясини белгилаб берапти.

ҚОНУНИЙ КАФОЛАТ ИНВЕСТИТОРЛАРНИ ЖАЛБ ЭТАЁТТАН ЭНГ МУҲИМ ОМИЛ

Бироқ инвестиция жалб этиш учун лойиҳа истиқболга ишонч бўлиши билан бирга мамлакат ҳудудига эркин фаолият юритиш кафолатлари ва тегишли ҳуқуқий шароитлар мавжудлиги ҳам талаб этилади. Ана шундай инвестициявий муҳитни яратиш бўйича қилинаётган кенг қамровли ишлар, йирик ислохотлар, бозорларни либераллаштириш, бизнес муҳитини яхшилаш Ўзбекистонга чет эллик инвесторлар қизиқишини оширмақда.

Бу жараён дунёдаги мураккаб иқтисодий вазиятда содир бўлаётганига қарамай, Ўзбекистоннинг барқарор макроиқтисодий кўрсаткичлари, жумладан, ялли ички маҳсулотнинг изчил ўсиши, sanoat ва молия секторларининг доимий кенгайиб бораётгани инвесторларни ўзига жалб этмоқда. Улар ушбу мамлакатга жадал ривожланаётган, дунёга кенг очилаётган дилер, катта салоҳиятга эга истиқболли бозор сифатида қарамоқда. Иқтисодий ислохотлар эса ишончини янада мустаҳкамлаяпти.

Асосийси, инвесторларнинг ҳуқуқ ва манфаатлари Ўзбекистон Конституцияси нормаларида мустаҳкамланган. Хорижий инвесторларни ҳимоя қилувчи қонунчилик ҳам айнан Конституция нормаларига таянган ҳолда шакллантирилади. Яъни ушбу қонуний асос шаффоф ва барқарор бизнес муҳитини таъминлашда муҳим омилдир. Қолаверса, Конституция билан мустаҳкамлаб қўйилган қонун устуворлиги, ҳусусий мулк дахлсизлиги, иқтисодий субъектларнинг тенглиги ва камситмаслик тамойиллари каби асослар халқаро ҳамкорлар ишончини оширишда ҳал



Мариус ДАН,
Ўзбекистон Республикаси
Миллий инвестиция
жамғармаси бошқарувчиси ва
менежери, “Franklin Templeton
Asset Management” МЧЖ
хориж компанияси
бош директори

Яъни Миллий инвестиция жамғармаси ташкил этилиши ушбу йўналишда янги босқични бошлаб берди. Айни пайтда жамғарма миллий иқтисодиётнинг стратегик тармоқларида фаолият юритаётган 15 та йирик давлат корхонасида 25 фоиздан 40 фоизгача бўлган улушларга эгалик қилмоқда.



қилувчи шартлардандир. Буларнинг бари мамлакатда инвестицион жозибадорликни оширишга хизмат қилмоқда.

Замонавий механизм

Қонуний кафолат бўлган жойда ишбилармонлик муҳити ҳам ривожланиб боради. Янги Ўзбекистоннинг кейинги йиллардаги жадал тараққиёти бунга мисол. Унда хорижий инвестициялар ва компаниялар улуши ҳам сезиларли ошиб борапти. Ҳатто инвестицияларни жалб этишнинг янгича механизмлари қўлланилмоқда.

2024 йил августда Президент Шавкат Мирзиёевнинг тегишли қарори билан Иқтисодиёт ва молия вазирлиги ҳузурида Миллий инвестиция жамғармаси акциядорлик жамияти ташкил этилган ҳамда унинг ишончли бошқарувчиси ва менежери сифатида “Franklin Templeton Asset Management” хорижий компанияси белгилангани бунинг бир мисоли. Дунёдаги энг йирик профессионал активлари бошқарувчи ушбу компания 1947 йилда АҚШда ташкил этилган бўлиб, бутунги кунда 30 дан ортиқ мамлакатда фаолият юритади.

Миллий инвестиция жамғармасининг Franklin Templeton бошқарувиغا тайинланиши Ўзбекистоннинг хориж компанияларига бўлган ишончининг яна бир намунаси бўлди. Мамлакат амалиётида янгиллик бўлган тузилма давлат корхоналарини модернизациялаш ва миллий капитал бозорини ривожлантириш дастурининг бир қисми сифатида таъсис этилди. Бу мамлакатда акциядорлик капиталига сармоя киритишга тайёр инвесторларни жалб қилиш учун яратилган биринчи механизм бўлиб, унчага Ўзбекистон, асосан, тўғридан тўғри ва қарз шаклидаги инвестицияларни қабул қилиб келган.



молиявий самарадорлик, ички аудит ва рискларни бошқариш механизмларини жаҳон стандартларига мослаштиришга қаратилган трансформация дастурлари амалга оширилди. Ушбу сайё-ҳаракатлар инвестиция оқимларини кўпайтиришга, шунингдек, давлат бюджетига дивидендларнинг кучлироқ тушишини таъминлаш керак бўлган юқори рентабелликка қаратилган.

Жамғармага бириктирилган барча компаниялар қийматида сезиларли ўсиш салоҳияти мавжуд. Уларнинг ҳар бири Ўзбекистон иқтисодиёти ва бу

ердаги ислохотлар жараёнида иштирок этишни таъминлайдиган жуда жозибадор тармоқлардир. Масалан, энергетика соҳасини олайлик. Ўзбекистонда иқтисодиёт тармоқлари ўсиши билан бирга аҳоли сони ҳам ошиб борапти. Бу электр энергиясига талаб ҳам ортаётганини англатади. Демак, ушбу соҳада портфель компанияларни ривожлантириш бўйича катта салоҳиятга эгамиз. Бошқа тармоқлар ҳақида ҳам шундай дейиш мумкин.

Албатта, ҳар қандай инвестицион қарорлар ортида муайян хавф-хатарлар ҳам бўлади. Аммо, бизнингча, Ўзбекистон мисолида потенциал имкониятлар ҳар қандай эҳтимолий хавф-хатарлардан сезиларли даражада устун туради. Иқтисодиётнинг базавий динамикаси, ислохотлар жараёни ва сўнгги йилларда амалга оширилган ўзгаришлар, айниқса, яқин келажакдаги истиқболлар таҳлил қилинса, кўплаб асосий хатарлар бартараф этилгани кўринади.

Шунга қарамай, акциядорлик капиталига инвестиция киритиш осон жараён эмас. У юқори шаффофлик, сифатли корпоратив бошқарув ва халқаро инвесторларни ишонтира оладиган аниқ стандартларни талаб қилади. Ана шу ўтти жараёнини қўллаб-қувватлаш мақсидида Ўзбекистон хавфсиз инвестиция муҳити яратиш ҳамда инвесторлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш механизмларини кучайтиришга катта эътибор қаратилди. Яъни ҳозирги вақтда мамлакат хорижий инвесторлар ҳуқуқларининг тўлиқ ҳимоясини таъминлайдиган кенг қамровли ҳуқуқий базага эга. Муҳим

“Қонуний кафолат бўлган жойда ишбилармонлик муҳити ҳам ривожланиб боради. Янги Ўзбекистоннинг кейинги йиллардаги жадал тараққиёти бунга мисол. Унда хорижий инвестициялар ва компаниялар улуши ҳам сезиларли ошиб борапти. Ҳатто инвестицияларни жалб этишнинг янгича механизмлари қўлланилмоқда.”

жиҳатлардан бири эса ушбу нормаларнинг амалиётда тўлақонли бажарилишини таъминлашдир. Шу мақсадда Миллий инвестиция жамғармаси ҳуқуқни қўллаш механизмларини такомиллаштириш, техник ёки институционал тўсиқларни бартараф этиш бўйича давлат ташкилотлари билан яқин ҳамкорликда тизимли ишланмоқда. Бу маҳалли ва халқаро инвесторлар учун ишончли, шаффоф ва истиқболли инвестиция муҳитини яратади.

Бугун Ўзбекистон халқаро ҳуқуқий нормаларини миллий ҳуқуқ тизимида изчил интеграция қилмоқда. Бу, бир томондан, инвесторнинг ўзга давлатда эркин, қонун доирасида фаолият юритишга бўлган ишончини оширсан, бошқа томондан, фаолиятининг ўз мамла-

катининг миллий ҳуқуқ ва суд тизими доирасида тўлиқ ҳимояланганини ҳис этишига имкон беради. Яъни ҳар қандай ҳолатда ҳам инвесторлар фаолияти қонун билан қамролатланганига гувоҳ бўлаётган. Бу янги Ўзбекистоннинг кейинги йиллардаги энг катта ислохотларидан бири дейиш мумкин. Ушбу жиҳат мамлакатда инвестор ва инвестициялар оқимини оширмақда.

Ўзбекистон Конституцияси эса мамлакатнинг ислохотлар, тараққиёт ва ҳуқуқий институтларини мустаҳкамлаш йўлидаги қатъий интилишини акс эттиради.

Таҳлил

Яшил олам:

ҚАДИМИЙ УЙЎНЛИКНИ ТИКЛАШГА ҚАРАТИЛГАН ҲАРАКАТ



Сардор ТОЛИБОВЕВ,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Инсоният ўтмишига назар ташласак, илк тамаддулар дарё бўйларига, унумдор заминларда шаклланигани кўрамиз. Қадимдан инсон ўз ҳаётини табиат қонунларига уйғун ҳолда қуришга интиланган. Ҳар бир кашфиёт, ҳар бир ихтиро — табиатнинг ўзигади тартиб ва мувозанатдан илҳомланилган ҳаракат эди. Табиат инсон учун устоз, ҳаёт мактаби, яшаш манбаи бўлган.

Аммо янги даврга келиб, ушбу уйғунлик аста-секин заифлашди. Илм-фан ва технология ютуқлари одамларнинг имкониятини кенгайтди. Шу билан бирга, табиат билан мувозанатни ҳам бузди. Бугунги тараққиёт кўп ҳолларда табиат билан ҳамоханг эмас, балки унга қарши йўналган кучга айланмоқда. Атмосферанинг ифлосланиши, иқлим ўзгаришлари, сув танқислиги, чиқиндилар муаммоси...

Шу ўринда инсоният олдида битта муҳим савол турибди: қандай қилиб иқтисодий ўсишни таъминлаган ҳолда табиий мувозанатни сақлаб қолиш мумкин? Бу савол бугунги глобал кун тартибининг энг муҳим масалаларидан бирига айланди.

Изланишлар, фикрлар ва тажрибалар жараёнида инсоният “яшил” иқтисодиёт йўлини танламоқда. Бу шунчаки янги иқтисодий



модель эмас, балки тафаккур тарзидаги ўзгариш, табиат ва тараққиёт ўртасидаги қадимий уйғунлиқни тиклашга қаратилган ҳаракатдир. Ушбу йўл инсон ўзини табиатнинг бир бўлаги сифатида англаш, унинг ресурсларига нисбатан масъулият ва онгли ёндашуви шакллантиришга ўндайди.

“Яшил” иқтисодиёт қайта тикланувчи энергия манбалари ёки экология ҳақидаги тушунича эмас, балки инсоннинг дунёқараши, онги, маданияти ва масъулиятининг янги босқичидир. Бу тушунича инсон ва табиат муносабатларига янги нозар солишни талаб этади.

Инсон фаолиятининг барча жабҳасида табиий қонунлар билан уйғунлиқни излаш, барқарор тараққиётни маънавий қадрият сифатида қабул қилиш демокдир. Бу йўлда иқтисодий ўсиш табиат билан зиддиятда эмас, балки унинг қонунлари билан ҳамоханг кечиши лозим. Зеро, тараққиёт рақамлар, статистика ёки иқтисодий кўрсаткичларда эмас, балки осмон мусоф-фолити, сувнинг софлигини асраш, тупроқнинг ҳосилдорлигини муҳофаза этиш ва инсоннинг маънавий тинчлигида ҳам намоён бўлади.

“Яшил” иқтисодиёт инсонни истеъмолчи эмас, балки бунёдкор, табиатнинг ҳамқори сифатида кўради. Бу муносабат марказида фойда эмас, балки ҳаёт бардавомлиги туради. Шу боис, “яшил” иқтисодиёт нафақат иқтисодий стратегия, балки янги тамаддуний онг, янги маданиятнинг бошлангич нуқтасидир.

Глобал устувор йўналиш

Бугунги глобал иқтисодиётда “яшил” энергия ва экологик барқарорлик янги стратегик йўналиш сифатида намоён бўлмоқда. Бу йўналиш нафақат иқтисодий ислохотлар ўзанини, балки бутун дунё тафаккурини ўзгаришга

Инсоният энди табиатни фойда манбаи эмас, аксинча, ҳаётнинг ягона асоси сифатида кўра бошлади.

БМТ маълумотларига кўра, 2024 йил якунига келиб, жаҳон бўйича “яшил” иқтисодиётга йўналтирилган инвестициялар қиймати 2,3 триллион доллардан ошиб кетди. Бу рақам иқтисодий фаолиятнинг кўламини билан бирга моҳиятини ҳам ўзгартирди — капитал энди табиатга қарши эмас, балки уни асраш, тиклаш ва муҳофаза қилишга йўналтирилмоқда.

Масалан, Хитойдаги улкан қуёш фермаси йилга 300 миллион киловатт-соат электр энергияси ишлаб чиқаради. Бу 150 мингдан зиёд наҳадонни тоза, қайта тикланувчи энергия билан таъминлайди. Бундай лойиҳалар иқтисодий самарадорликни ошириш билан бирга инсоннинг табиат билан уйғун ҳаёт сари қадам ташлаётганини кўрсатади.

Дунё энергетикасидаги ушбу ўзгаришлар келажак қиёфасини белгиламоқда: тоза, чексиз ва иқтисодий жиҳатдан самарали энергия тизими барпо бўлмоқда. Бу жараёнда энг муҳим ютуқ — инсон онгининг ўзгариши, яъни фойдани эмас, мувозанатни, истеъмолни эмас, барқарорликни мақсад сифатида кўра бошлаганидир.

Амалий ифода ва миллий стратегия

Бу глобал ўзгаришлар замирида Ўзбекистон ҳам барқарор тараққиётнинг “яшил” моделига изчил қадам қўймоқда. Мамлакатимизда экологик масъулият ва иқтисодий самарадорлик ўзаро уйғун кечиши учун тизимли асос яратилмоқда.

Ўзбекистон Республикасининг “Яшил” иқтисодиётга ўтиш стратегияси доирасидаги ислохотлар мамлакат иқтисодий сўлатини янги босқичга олиб чиқди. Бу стратегияда иқтисодий ўсишни таъминлаш билан бирга ресурслардан оқилона фойдаланиш ва табиий муҳитни муҳофаза қилишни миллий ривожланиш моделининг ажралмас қисмига айлантириш кўзда тутилган.

2023 йилда “Энергетика ислохотлари учун инновацион утлерод ресурсларини қўллаш” лойиҳаси доирасида энергетика тизимида муҳим янгиланишлар бўлди. Натижада мамлакат бўйича 6,3 миллион тонна карбонат ангидрид муқобилидаги иссиқхона гази ажратмаси қис-



қартирилди. Бу кўрсаткич экологик мувозанатни таъминлаш билан бирга иқтисодиёт самарадорлигини оширишга хизмат қиладиган омил сифатида эътироф этилмоқда.

Қисқартирилган газлар миқдорининг бир қисми — 500 минг тонна карбонат ангидрид эквиваленти халқаро утлерод бирликлари савдосига чиқарилди. 7,5 миллион АҚШ доллари миқдорига грант маблағи жалб этилди. Бу пул энергия тежамкор технологияларни жорий этиш ва қайта тикланувчи энергия лойиҳаларини молиялаштиришга йўналтирилди.

Шу билан бирга, ресурс тежаш эҳорлари натижасида 6,3 миллион киловатт-соат электр энергияси, 82 минг куб метр сув ва 1050 тонна хомашё иқтисод қилинди. Бу кўрсаткичлар мамлакат ялли ички маҳсулотига қўшимча иқтисодий самара сифатида намоён бўлиб, йиллик ҳисобда 40-50 миллион долларлик фойда келтириши кутилмоқда.



Бундай натижалар Ўзбекистоннинг “яшил” иқтисодиёт тамойилларини нафақат назарий ёки ҳуқуқий жиҳатдан, балки амалий механизмлар орқали ҳаётга тадбиқ этишга киришганини тасдиқлайди.

Барқарор юксалиш пойдевори

Сўнгги йилларда мамлакатимиз sanoat ва инфратузилма соҳаларида ҳам экологик маданият янги босқичга кўтарилмоқда. Бу ўзгаришлар техник модернизация билан ҳамоханг тарзда тафаккур янгиланиши, ишлаб чиқариш маданиятида масъулият ва барқарорлик тамойиллари қарор топаётганидан дарак беради.

Биргина мисол: кейинги вақтда йирик цемент ва металлургия корхоналарининг 140 тасида замонавий чанг-газ тозалаш ускуналари ўрнатилди. Бу чора-тадбирлар атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш билан бир қаторда ишлаб чиқариш жараёнини халқаро экологик стандартларга мослаштириш, экспорт салоҳиятини оширишга ҳам хизмат қилмоқда. Шу билан бирга, sanoat корхоналари ўз ҳудудига ва туташ майдонларда “яшил белбоғ”лар барпо этмоқда.

2024 йилнинг баҳор ва куз мавсумларида 11,8 миллион туپ дарахт ва бутта қўчати экилиб, давлат ўрмон фондининг фойдаланилмаётган 7000 гектар ери ўзлаштирилди. Бу сайё-ҳаракат табиатни тиклаш баробарида агроиқтисодий мувозанатни таъминлашга ҳам хизмат қилмоқда. Зеро, ҳар бир дарахт кислород манбаи бўлиш билан бирга иқлим барқарорлигининг иқтисодий кафолатидир.

Осмондек мусаффо

“Яшил” иқтисодиётни ривожлантириш натижасида меҳнат бозорига янги йўналишлар пайдо бўлмоқда. Халқаро меҳнат ташкилоти маълумотларига кўра, “яшил” иқтисодиётга изчил ўтиш натижасида Ўзбекистонда 2030 йилгача камиди 200 мингга яқин иш ўрни очилади.

Бу янги соҳалар — қайта тикланувчи энергия муҳандислиги, экологик аудит, “яшил” қурилиш, энергия самарадорлиги, ресурс тежамкор технологиялар каби йўналишларда мутахассисларга талабни кескин оширмақда. Натижада таълим тизимида ҳам янги факультетлар, илмий-тадқиқот марказлари ва касбий стандартлар шаклланимоқда.

Шундай қилиб, “яшил” иқтисодиёт фақат иқтисодий сўлат йўналиши эмас, балки бутун ижтимоий ҳаётнинг янги маданиятига айланиб бормоқда. Бунда барқарорлик, масъулият ва табиий мувозанат тушунчалари инсон фаолиятининг асосий қадриятга айланимоқда.

Албатта, бу йўл мураккаб ва узоқ муддатли жараён. Атмосфера ифлосланиши, чиқиндиларни қайта ишлаш тизими етарлича шаклланигани, sanoatда энергия тежамкор технологияларни жорий этиш суръатининг ҳали талаб даражасига етмагани бугунги реал муаммолардир.

Халқаро тажриба “яшил” молия тизими, яъни экологик лойиҳаларни инвестиция билан қўллаб-қувватлаш механизмлари соҳанинг асосий ҳаракатлантирувчи кучи, драйверига айланаётганини кўрсатапти. Бу йўналишда Ўзбекистонда ҳам муайян ишлар қилинмоқда. Жумладан, “яшил” облигациялар бозори, экологик фондлар ва имтиёзли кредит дастурлари яратилаётган. Бу иқтисодий ислохотлар энергия самарадорлигини ошириш орқали жамият онгини янгилаш, инсоннинг табиатга муносабатини маънавий қадрият даражасига кўтаришга хизмат қилмоқда.

Бугун юртимиз танланган ривожланиш йўлида инсон қадри, меҳнатнинг қиймати ва табиат билан уйғунлик устувор аҳамиятга эга. Чунки тараққиёт рақамларда эмас, балки тинчликда, болалар нафас олаётган ҳавонинг мусаффолигида намоён бўлади.

Ер инсон қўли билан қурилатган иншоотлардан ҳам қадимий ва бардавом. Агар одамзод уни асраса, табиат ҳам унга барқарор ҳаёт, тоза ҳаво ва соғлом келажакни инъом этади.



УШБУ МАҚОЛАНИ
ҚОРАҚАЛПОҚ ТИЛИДА
ҲАМ ЎҚИШ УЧУН
QR-КОДИН СКАНЕР
ҚИЛИНГ!

Илмий салоҳиятнинг ишлаб чиқаришга узлуксиз жорий этиб борилиши замонавий иқтисодиётда барқарор ўсишни таъминлайдиган асосий омиллардан биридир. Олимлар томонидан таклиф этилган назарий моделлар, технологик ечимлар ва экспериментал натижалар тадбиркорлик муҳитининг амалий эҳтиёжлари билан синтезланганида янги маҳсулотлар яратиш, ресурс тежовчи технологиялар жорий этиш ва ишлаб чиқариш жараёнларини модернизация қилиш имконияти кенгайди. Ҳозирги глобал рақобат шароитида бундай интеграция миллий иқтисодиётнинг технологик янгиланиш суръатини белгилайдиган стратегик восита сифатида юзага чиқмоқда.

Қишлоқ хўжалиги каби стратегик тармоқда ана шундай ҳамкорлик, айниқса, муҳим. Негаки мамлакат озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш, экспорт салоҳиятини ошириш ва агротехник жараёнларни модернизация қилиш учун илмий ечимлар изчил татбиқ этилиши зарур. Бу борада эса Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги, Фанлар академияси ҳамда Савдо-саноат палатаси ҳамкорлигида тузилган режа-график асосида ташкил этилаётган олимлар ва тадбиркорлар учрашуви муҳим платформа бўлиб хизмат қилляпти.

Бу галги мулоқотда паррандачилик, чорвачилик, пахтачилик, галлалчилик ва боғдорчилик йўналишларига оид илмий ишланмалар тадбиркорларга тақдим этилди. 80 дан зиёд олим ва 150 дан ортиқ тадбиркор иштирок этган мажмур тадбирда беш йўналиш бўйича патентга эга 50 га яқин тайёр технология видеоатриаллар орқали намойиш қилинди. Хусусан, экологик барқарорлик, ресурс тежамкорлик ва экспорт салоҳиятини оширадиган лойиҳаларга алоҳида эътибор қаратилди. Учрашув якунида қатор ишланмалар бўйича 11 та ҳамкорлик меморандуми имзоланди. Бу эса аграр соҳада илм билан ишлаб чиқариш ўртасидаги интеграция нечоғлиқ самара бераётганининг амалий тасдиғи бўлди. Демак, қишлоқ хўжалиги соҳасидаги мулоқот ва ҳамкорлик платформалари мамлакат илмий салоҳиятини иқтисодий ривожланиш драйверига айлантириш йўлида муҳим аҳамият касб этишига шубҳа йўқ.

ФЕРМЕР ВА ДЕҲҚОНГА ДАРҲОЛ ҲОЙДА ОЛИБ КЕЛАДИГАН ЕЧИМ

Абдуқодир РАСАБОЕВ,
Қишлоқ хўжалигини механизациялаш
илмий-тадқиқот институти катта илмий
ходими, техника фанлари номзоди:

— Сўнгги йилларда аграр соҳада ривожланаётган технологик ечимлар қишлоқ хўжалиги самардорлигини оширишда янги босқични белгилаб берди. Соҳада юз бераётган ўзгаришлар, янги технологиялар ва илмий ёндашувлар биз, тадқиқотчиларни амалиётга яқин ва деҳқонга дарҳол фойда берадиган ечимлар ҳақида ўйлашга ундайди. Хусусан, уруғ сифати, биологик фаоллиги ва ҳосилдорликка таъсир этувчи омиллар ҳақидаги илмий тасаввурлар кенгайгани сари саралаш жараёнини такомиллаштиришга оид янгича ёндашувлар талаб этилмоқда.

Соҳда қилиб айтганда, уруғ сифати бутун ҳосилга таъсир қилиши яхши маълум. Шу эҳтиёждан келиб чиқиб, жамоамиз билан қишлоқ хўжалиги экинлари уруғини электрофизик хоссалари бўйича сараловчи, такомиллаштирилган электр саралог қурилмаси ишлаб чиқиди. Бу қурилма уруғини электр майдонида саралайди, унинг массаси, ўлчами, зичлиги ва бошқа муҳим кўрсаткичларини ажратиб беради. Натижада уруғнинг унвчанлиги ошади, ниҳол тез ўсади, деҳқоннинг меҳнати янада самарали бўлади.

Ўтказилган тажрибалар уруғларнинг лаборатория ва дала шароитидаги унвчанлиги мос равишда 6-9, 15-18 фоиз ошишини кўрсатди. Ниҳоллар 7-10 кунда ўсиб ривожланади. Ҳосилдорлик 15-20 фоиз кўпаяди.

Қурилмадан Тошкент вилоятининг Янгийўл, Қўйи Чирчиқ, Ўрта Чирчиқ туманларида фермер хўжаликлари, шунингдек, Фарғона вилояти Данғара туманидаги қишлоқ хўжалиги корхоналари фойдаланиб, натижалар юқори бўлгани маълум қилинди. Ушбу қурилма чигит, арпа, шол, бугдой каби асосий экинлар уруғини саралашда ишончли бўлиб, ишқаланиш орқали ҳосил бўладиган электр майдонида майда сабзавот уруғларини таҳлил қилиш имконини ҳам беради. Тузилиши содда, энергия сарфи кам ва кўчма тарзда ишлатиш имконияти мавжуд бўлгани туфайли қурилма деҳқон ва фермер хўжаликлари учун қулай технологик воситага айланди. Сараланган уруғларнинг биологик кўрсаткичлари яқинлиги, унвчанлиги ва ҳосилдорлик юқори бўлиши аграр тизимда барқарорликка эришишда катта аҳамиятга эга. Шу билан бирга, жамоамиз томонидан яратилган кўчма қўйиқлаш қурилмаси уруғ юзасига химояловчи ва озиқлантирувчи бирикмаларни бир маромда қўллаш имконини беради. Бу эса ўсимлик морфогенезининг дастлабки босқичларини тез ва тўғри ривожлантиришга хизмат қилади.

Соҳада инновацион ечимларини жорий этиш жараёнига давлат даражасида қаратилган эътибор ушбу ишланманинг амалиётга татбиқ этилишини рағбатлантирмоқда. Илмий муассасалар, фермер хўжаликлари ва тадбиркорлар ўртасида шаклланаётган ҳамкорлик ҳар бир технологиянинг тезкор синовдан ўтиши ва иқтисодий капиталга айланишини оsonлаштиради. Яратилган электр саралогич аграр соҳада технологик янгиланишга хизмат қилиб, мамлакатдаги инновацион ёндашувлар қаторидан ўрин олишига ишончимиз юқори.

ИЛМ, ТАДБИРКОРЛИК ВА АМАЛИЁТ УЧЛИГИ

ҲАҚҚОНИЙ НАТИЖАГА ЭРИШИШ АСОСИ

АНИҚ РАҚАМЛАРГА ТАЯНГАН СУҒОРИШ УСУЛИ



Мусурмон ЗИЯТОВ,
Пахта селекцияси, уруғчилиги ва етиштириш
агротехнологиялари илмий-тадқиқот
институти илмий ходими, қишлоқ хўжалиги
фанлари доктори:

— Қишлоқ хўжалигини модернизация қилиш жараёнида олимлар, тадбиркорлар ва фермерларнинг бир даврада йиғилиб, амалий натижа берадиган ечимлар устида бош қотириши соҳадаги муаммоларни ҳал этиш йўлидаги энг муҳим қадамлардан. Зеро, дала шароитида синаб қўрилган ҳар бир янги технология ортда илмий изланиш, ишлаб чиқариш тажрибаси ва тадбиркорлик масъулияти мужассам. Суғориш тизимларини янгиллаш, сув ресурсларини тежаш, ҳосилдорлигини ошириш бўйича қўлланаётган усуллар ҳам айнан ана шундай ҳамкорлик самарасидир. Биз ишлаб чиққан қурилма илмий лабораториядаги тажрибалар, фермерлар саволлари ва эҳтиёжлари, аграр соҳада фаолият юритаётган ишбилармонлар билан суҳбат натижасида вуужудга келган.

Бугун республикадаги ғўзани парваришлаш жараёнида сув тежовчи технологиялар, хусусан, томчилатиб суғориш усуллари кенг татбиқ этиляпти. Шунга қарамай, ўсимликнинг сувга талабини аниқлаш, суғориш муддатини тўғри белгилаш ва бу жараёни бошқариш қўлпа фермер хўжаликлари учун мураккаб масала бўлиб қолмоқда. Шунинг учун ғўзани сув билан таъминлаш жараёнини илмий асосда аниқлайдиган ҳамда ақли технологиялар ёрдамида бошқарадиган махсус қурилма яратиди. Мазкур қурилма ўсимликнинг сувга эҳтиёжини реал вақт режимида кузатиш, даладаги намлик ўзгаришига қараб тезкор қарор қабул қилиш ва суғориш жараёнини аниқлик билан йўлга қўйиш имконини беради.

Ғўзани ўсиш даври давомида сув билан таъминлаш эҳтиёжи бир хил бўлмайди. У ўсиш босқичларига қараб ўзгариб боради. Тадқиқотларимиз ғўза шоналаш давригача бўлган босқичда умумий сув талабининг қарийб 20 фоизи, шоналаш ва гуллаш фазасида 60 фоизи, пишиш

ЭКОЛОГИК СОҒ, МОЛИЯВИЙ НАҒ КЕЛТИРУВЧИ ЯНГИЛИК

Феруза МАМЕДОВА,
Пахта селекцияси, уруғчилиги ва етиштириш
агротехнологиялари илмий-тадқиқот институти
катта илмий ходими, қишлоқ хўжалиги фанлари
бўйича фалсафа доктори:

— Глобал экологик муаммолар — ҳароратнинг ошиши, ҳаводаги кимёвий ифлосланиш, аллергия касалликлар кўпайиши каби омиллар бутун дунё аграр сисёатини қайта қўриб чиқиш заруратини туғдирапти. Пахтачилик соҳаси ҳам бундан мустасно эмас. Ишлаб чиқаришда табиийлик, кимёвий моддаларсиз маҳсулот етиштириш, сув ва ер ресурсларидан оқилона фойдаланиш талаби кескин ортди. Шу жараёнда олимлар, тадбиркорлар ва ишбилармонлар ўртасидаги ҳамкорлик барқарор ривожланиш учун ҳал қилувчи аҳамият касб этияпти. Қишлоқ хўжалигида жорий этилаётган ҳар бир инновация ортда тадқиқотчиларнинг илмий изланиши, ишлаб чиқариш ва бозор эҳтиёжини яхши англаган бизнес вакиллари-нинг фикрлари, шунингдек, давлат томонидан соҳани қўллаб-қувватлашга қаратилган кенг қўламли дастурлар турбиди.

Мана шундай шароитда ғўзапояннинг экологик соғ, органик ва табиий рангга эга навларини яратиш бўйича ўтказган тадқиқотларимиз бугунги талабга

тўла уйғун келади. Республикада асосан оқ толали пахта навлари етиштирилса-да, жаҳон тажрибасида табиий рангли толали пахталар катта майдонларда экиляпти. Бу навларнинг афзаллиги шундаки, бўёқ ва кимёвий ишлов талаб қилмайди, аллергия таъсири йўқ, экологик тозаллиги юқори ва уларга нисбатан бозор талаби тобора ортди бормоқда. Шу боис, илмий изланишларимиз жараёнида жигарранг ва яшил толали, тола чиқими юқори, вегетация муддати барқарор, биотик ва абиотик стрессларга чидамли янги навларни яратиди. Ушбу навлар иқтисодий самардорлиги ва экологик афзаллиги билан одатий оқ навли пахта-лардан ажралиб туради.

ЧОРВАЧИЛИК БОЗОРИДА ОРГАНИК, АРЗОН ВА САМАРАЛИ МАҲСУЛОТ

Дилшод ЙЎЛДОШЕВ,
Чорвачилик ва паррандачилик илмий-тадқиқот
институти ҳузуридаги Куёнчилик селекцияси ва
генетика маркази бўлим мудири,
қишлоқ хўжалиги фанлари номзоди:

— Қишлоқ хўжалиги мамлакат иқтисодиётининг барқарор устуниларидан бири бўлиб турган пайтда чорвачилик соҳасида озуқа хавфсизлиги, маҳсулот сифати ва ишлаб чиқариш самардорлигини ошириш масалалари давлат даражасида алоҳида эътибор қаратилаётган йўналишга айланишга гувоҳ бўлганмиз. Бу бежиз эмас. Озиқлантириш тизими — чорвачиликнинг юрғи, маҳсулдорлигининг асосий ҳалқаси. Мазкур йўналишда илмий тадқиқотлар, фермерлар тажрибаси ва тадбиркорларнинг инвестиция қизиқ-қилишлари бир нуқтада биришмас, замонавий чорвачиликдан кутилган натижа олиш мушкул. Шу боис, бугун илмий институтлар, ишлаб чиқарувчилар ва озуқа саноати вакиллари ўртасида ҳамкорлигининг янги модели шаклланыпти. Бунни соҳага қаратилаётган давлат даражасидаги эътибор махсусли деб ўйлай-ман.

Шу ташаббуслар фондида биз ўтказган тадқиқот-лар чорвачиликда ҳали фойдаланилмаган, аммо улкан имкониятга эга хомашёдан — шол кепакдан озуқа-вий қўшимча ишлаб чиқишни назарда тутди. Одатда шол кепакга чорва еиши қўйин бўлган, қў-пина чикариб ташланадиган ёки ёқиб юбориладиган чиқинди сифатида қаралади. Биз бу ресурсни қаттиқ фазали ферментация орқали қайта ишладик: унинг

Тарихга назар ташласак, Ўзбекистонда табиий рангли пахталар 1938-1948 йилларда етиштирилган, аммо бўёқ саноатининг кескин ривож туфайли унга эҳтиёж пасайган.

Бугунги экологик вазият фонди эса кимёвий бўёқларга талаб қисқараяпти, табиий толарларга эҳтиёж йил сайин ошмоқда.

Рангли пахтанинг яна бир катта афзаллиги — уни қайта ишлаш харажати кам, ишчи кучи сарфи паст. Шу боис, бозордаги нархи оқ толали пахтаникига нисбатан қарийб икки баравар юқори баҳоланади. Тадқиқотларимиз давомида яратган қўнғир толали тизма тола чиқими, тола узунлиги, микрофайр умумий кўрсаткичлари, чигит вази ва тезишарлиги жиҳатдан республикамизда кенг етиштириладиган оқ толали навларга деярли тенг келади. Шу билан бирга, табиий органик маҳсулот сифатида экологик афзаллиги жуда юқори. Айни йўналишда яшил толали ғўза навларини яратиш устида ҳам илмий ишларни давом эттиряпмиз.

Албатта, бундай ишланмалар фақат лаборатория доирасида қолиб кетмаслиги муҳим. Хусусан, тадбир-корлар, инвесторлар ва фермер хўжаликлари раҳбар-лари билан ўтказилган учрашув ва амалий синовлар жараёнида ушбу навларнинг иқтисодий фойдаси, бозордаги устунилиги ва экологик қиймати яна бир бор тасдиқланди. Давлат даражасидаги ислохотлар — орга-ник маҳсулотлар бозорини кенгайтириш, сув тежамкор технологияларини жорий этиш, ер ресурсларидан оқи-лона фойдаланиш сисёати ана шундай ишланмаларни амалиётга жорий қилишга йўл очаяпти.

фоизгача ошганини кузатдик. Токсикологик текши-рувлар Сингапур ва Япония лабораторияларида ҳам ўтказилди. Хулосалар бир хил — маҳсулотда захарли модда ҳам, радиациявий таъсир ҳам йўқ. Демак, “СБ feed”ни чўчимай, паррандаларга ва чорва молларига бериш мумкин.

Лойиҳа MUNIS дастури доирасида амалга оширилиб, Ўзбекистонда биринчи марта қаттиқ фазали ферментация орқали озуқа ишлаб чиқариш заводи ишга туширилди. Бу, ўйлаймизки, иқтисодий жиҳатдан ҳам муҳим қадам.

Албатта, бундай натижага фақат лаборатория шароитида эришиш деярли имконсиз. Тадқиқот да-вомида фермерлар билан мунтазам мулоқотда бўл-дик, тадбиркорлар билан имкониятларни муҳофама қилдик, озуқа ишлаб чиқарувчи корхоналар билан технологик босқичлар устида бирга ишладик. Иш-билармонлар билан сўнги учрашувимизда ҳам энг кўп қайд этилган фикр шу бўлдики, соҳадаги муам-моларни фақат илмий ёндашув ва амалий тажриба биланмчи бўлган ҳолатдагина ҳал қилиш мумкин.

Биз яратган озуқа-вий қўшимча ва янги фермента-ция технологияси эса илм, тадбиркорлик ва амалиёт учлигининг реал натижага айланиган намунасидир. Шу тамойил асосида ишлаш давом эттирилса, Ўзе-бекистон дунё чорвачилик бозорида органик, арзон ва самарали маҳсулотлари билан, албатта, рақобатбар-дос бўлиб, ўзининг мустақкам ўрнини эгаллайди. Мен бунга ишонаман.

“Янги Ўзбекистон” мухбири
Аслиддин АБДУРАЗОҚОВ тайёрлади.

